

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ
з навчальної дисципліни «Страхування»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (правоохоронна діяльність)

за темою – **«СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 14.08.2024 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 08.07.2024 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін
Протокол від 13.08.2024 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін
Протокол від 25.06.2024 № 23

Розробник:

Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
кандидат економічних наук, доцент Виганяйло С.М.

Рецензенти:

1. Начальник відділу навчально-методичної роботи Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Науменко К.С.
2. Доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Сумського національного аграрного університету, кандидат економічних наук, доцент Самошкіна І.Д.

План лекції

1. Поняття страхування відповідальності.
2. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів.
3. Страхування професійної відповідальності та відповідальності виробника.
4. Страхування інших видів відповідальності.

Рекомендована література

Нормативна література

1. Про страхування : Закон України від 07.03.96 р. № 86/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр/>.
2. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15>.
7. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: Постанова КМУ від 14.08.1996 р. № 959. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF>.
8. Про затвердження Порядку та правил обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, що може бути заподіяною третім особам : Постанова КМУ від 09.09.2002 р. № 944. URL:

9. Про затвердження Порядку та правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяною третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї : Постанова КМУ від 29.03.2002 р. № 402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF#Text>.

10. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 02.09.2012 р. № 4391-17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>.

11. Про затвердження порядку та правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків : Постанова КМУ від 23.04.2003 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2003-%D0%BF#Text>.

12. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

13. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 року № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.

1. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/39294/1/O_Sosnovska_NP_Strahovanie_2021_FITU.pdf.

2. Організаційно-правове забезпечення страхової діяльності в Україні:
навч.-метод. посібник [Електронний ресурс] / [Є.О. Харитонов, О.І. Сафончик,
О.С. Адамова та ін.]. Одеса : Фенікс, 2020. 121 с. URL:
http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12593/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%A1%D1%82

[D1%80%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE_%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf?sequence=1&isAllowed=y.](#)

3. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76863/1/Zhuravka_strakhuvannia.pdf;jsessionid=1FBB7510CDB1A0132B055A5271B7E0A4

4. Говорушко Т.А., Стецюк В.М. Страхування: навч. посіб.: Львів: «Магнолія 2006», 2014. 328 с. URL: <http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%A1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%85%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%93%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%A2.%D0%90..pdf>.

5. Сокиринська І.Г., Журавльова Т.О., Аберніхіна І.Г. Страховий менеджмент: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. 300 с. URL: http://195.24.133.161/file/sokirinska_strahoviy_menedzhment.pdf.

6. Горбач Л.М., Кадебська Е.В. Страхування: підручник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 544 с.

7. Пацурія Н.Б., Войцеховська І.М., Головачова А.С. Правове регулювання у сфері страхування та перестрахування: проблеми теорії і практики : монографія, К. : Видавництво Ліра-К, 2017. 256 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/22963/1/N_Patsuriia_I_Voitsekhovska_N_Golovachova_FPMV.pdf.

8. Правове регулювання страхової діяльності : навч. посіб. / О. П. Гетманець, О. М. Шуміло, Т. В. Колеснік та ін. ; за ред. О. П. Гетманець, О. М. Шуміла. 2-ге вид., із змінами. Х. : Право, 2014. 400 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/284>.

Допоміжна

9. Аберніхіна І.Г., Сокиринська І.Г. Фінанси страхових організацій : навчальний посібник. Дніпро: Пороги, 2019. 198 с. URL: https://nmetau.edu.ua/file/finansi_strahovih_organizatsiy_navchalniy_posibnik_dlya

[sayta.pdf](#).

10. Білоус Н.М. Корпоративні стратегії управління стійкістю страхових компаній : монографія. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 234 с.

11. Форманюк В.І. Правове регулювання страхової діяльності в Україні. *Часопис цивілістики*. 2017. Випуск 20. С. 100-102. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/8670/22.pdf.pdf?sequence=1>.

12. Землячова О.А. Оцінка фінансового стану страховика та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції*. 2014. № 2. С. 54-66.

13. Щербань О.Д. Джерела забезпечення фінансової надійності страховика. *Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право*. 2015. № 3 (80). – С. 222-230.

Інформаційні ресурси

14. <https://www.nau.ua> – Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

15. <http://uainsur.com> – Ліга страхових організацій України: офіційний сайт.

16. <https://bank.gov.ua> – Офіційний сайт Національного банку України.

17. <https://forinsurer.com> – Форіншурер – журнал про страхування в Україні.

18. <https://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал.

19. <https://rada.gov.ua> – Офіційний веб-портал Верховної Ради України.

20. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.

1. Поняття страхування відповідальності

Відповідальність є широким поняттям, під яким в першу чергу розуміють дотримання моральних і майнових, зокрема зобов'язальних норм, а також добросовісне виконання громадянських і службових обов'язків. При порушенні цих норм і нанесенні іншій особі моральних і матеріальних збитків виникає відповідальність за допущене, скоєне чи не виконане, котра передбачає обов'язок відшкодувати нанесені збитки. В широкому розумінні розрізняють соціальну, моральну і юридичну відповідальність.

Соціальна відповідальність є загальним поняттям, котре охоплює всі види відповідальності в суспільстві. Соціальну відповідальність можна розуміти як відповідальність держави за стан і наслідки життєвих умов, безпеки, зайнятості, освіченості, вихованості громадян.

Моральна відповідальність пов'язана з порушенням моральних норм суспільного життя чи життя певної групи людей і найчастіше виражається в формі громадського (колективного, групового) осуду дій особи, котра здійснила аморальний вчинок.

В широкому розумінні юридична відповідальність є способом покарання особи, котра порушила певні правові норми шляхом застосування санкцій, передбачених законом. Залежно від характеру правопорушення розрізняють дисциплінарну, адміністративну, кримінальну і цивільну відповідальність.

Дисциплінарна відповідальність проявляється при порушенні правил внутрішнього трудового розпорядку, правил техніки безпеки, невиконанні або неякісному виконанні службових обов'язків, ненавмисному пошкодженні майна підприємств. За дисциплінарні порушення покаранням є попередження, догана, сувора догана, звільнення з роботи.

Адміністративна відповідальність з'являється при порушенні норм або правил, встановлених державними органами влади. Прикладами можуть служити порушення правил вуличного руху, торгівлі, забудови території своєчасності сплати податків та ін. Покарання у вигляді штрафів, попередження, позбавлення певних прав накладають суди, податкові органи, міліція.

Кримінальна відповідальність виникає внаслідок здійснення злочину.

Покарання за кримінальні злочини переважно носять вигляд обмеження свободи і застосовуються лише судами.

Цивільна (цивільно-правова) відповідальність є способом примусового впливу на порушника громадянських прав шляхом застосування санкцій майнового характеру, спрямованих на відновлення майнового стану потерпілого.

Ця відповідальність настає в результаті порушення майнових і особистих немайнових прав юридичних і фізичних осіб (ненавмисне пошкодження або знищення майна, невиконання умов договору, незаконне володіння та ін.)

Страхування відповідальності народилося в результаті розвитку майнового страхування. Як спеціалізований вид страхування воно застосовується в морському страхуванні з середини 19 століття, а на наземному транспорті – з початку 20 століття. Основним призначенням цього страхування є захист майнових інтересів потерпілих сторін, додатковим. У зв'язку з необхідністю зобов'язати винну особу відшкодувати нанесені збитки цивільним законодавством передбачаються зобов'язальні норми та величини відшкодовуваних збитків.

Цивільний кодекс України встановлює загальне право потерпілої особи на відшкодування збитків і визначає види збитків. Особа, якій завдано збитки в результаті порушення Цивільного права, має право на їх відшкодування.

Збитками є: 1) випрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода). Збитки відшкодовуються в повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у більшому або меншому обсязі (стаття 22).

Згідно із Законом України "Про страхування" об'єктами при страхуванні відповідальності є майнові інтереси, пов'язані з відшкодуванням страхувальником заподіяних ними збитків фізичній особі або її майну, а також збитків заподіяних юридичній особі. Тому найбільш типовими для цього страхування є два ризики: 1) нанесення збитків життю і здоров'ю фізичних осіб; 2) нанесення майнових збитків юридичним та фізичним особам.

У цій галузі можна виділити **три підгалузі**:

- 1) страхування відповідальності на транспорті;
- 2) страхування професійної відповідальності;
- 3) страхування інших видів відповідальності.

Як критерій (ознаку) для віднесення тих чи інших видів страхування до певних підгалузей ми застосовуємо виробничу ознаку, тобто вид діяльності, зі здійсненням котрого виникає відповідальність. На цій підставі до підгалузі

"Страховання відповідальності на транспорті" ми відносимо види страхувань, пов'язані з відповідальністю, котра виникла у зв'язку з рухом транспортних засобів, перевезенням пасажирів і вантажів, до підгалузі "Страховання професійної відповідальності" - види страхувань, пов'язані з виконанням професійних обов'язків певними категоріями працівників, а до третьої - "Інші види страховання відповідальності" - різновиди страхувань, котрі не ввійшли до перших двох. В кожній з трьох підгалузей існують обов'язкові і добровільні види страхування.

2. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів

Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та/або майну потерпілих внаслідок дорожньо-транспортної пригоди та захисту майнових інтересів страхувальників. Уперше цей вид страхування в Україні було запроваджено 1 січня 1996 року на підставі Положення про порядок і умови проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, затвердженого постановою КМУ від 28.09.1996р.№ 1175.

Від 1 квітня 2005 року набув чинності Закон № 1961- IV «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», прийнятий Верховною Радою України 1 липня 2004 року (далі Закон № 1961).

На сьогодні суб'єктами обов'язкового страхування цивільної відповідальності є страхувальники, страховики (страхові організації), Моторне (транспортне) страхове бюро України (далі МТСБУ) і треті особи – юридичні та фізичні особи, яким заподіяна шкода транспортним засобом внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

Учасники бойових дій, постраждалі учасники Революції Гідності та особи з інвалідністю внаслідок війни, що визначені законом, особи з інвалідністю І групи, які особисто керують належними їм транспортними засобами, а також

особи, що керують транспортним засобом, належним особі з інвалідністю I групи, у її присутності, звільняються від обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності на території України. Відшкодування збитків від дорожньо-транспортної пригоди, винуватцями якої є зазначені особи, проводить МТСБУ у порядку, визначеному Законом.

Розмір страхового платежу за одним внутрішнім договором страхування зменшується на 50 відсотків, за умови, що страхувальником є громадянин України - учасник війни, особа з інвалідністю II групи, особа, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесена до I або II категорії, пенсіонер, а забезпечений транспортний засіб має робочий об'єм двигуна до 2500 сантиметрів кубічних включно та належить цьому громадянину на праві власності. Зазначена пільга надається за умови особистого керування таким транспортним засобом особою, яка належить до визначених у цьому пункті категорій громадян України, без мети надання платних послуг з перевезення пасажирів або вантажу.

Моторне (транспортне) страхове бюро України – професійне об'єднання страхових компаній України, які здійснюють обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів та відшкодовують збитки, спричинені водіями в результаті дорожньо-транспортної пригоди життю, здоров'ю та майну третіх осіб.

Об'єктом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з відшкодуванням особою, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, збитків, заподіяних життю, здоров'ю, майну потерпілих внаслідок експлуатації забезпеченого транспортного засобу.

Забезпечений транспортний засіб – наземний транспортний засіб, зазначений у чинному договорі обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, або, залежно від умов договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, будь-який наземний транспортний засіб, який експлуатується особою, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, на законних підставах.

Страховим випадком є подія, внаслідок якої заподіяна шкода третім особам під час дорожньо-транспортної пригоди, яка сталася за участю забезпеченого транспортного засобу і внаслідок якої настає цивільно-правова відповідальність страхувальника.

Договори міжнародного страхування, які діють на території країн – членів міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка», посвідчуються відповідним уніфікованим сертифікатом «Зелена картка», що визнається і діє в цих країнах.

«Зелена картка» - це страховий поліс цивільної відповідальності власників транспортних засобів, що визнається усіма державами міжнародної системи «Зелена картка». Зараз кількість учасників системи складає 48 країн із Європи, Азії та Африки: всі країни Європи, а також Азербайджан, Туреччина, Іран, Ізраїль, Марокко і Туніс.

Випадки, коли шкода не відшкодовується:

Відповідно до цього Закону страховик або МТСБУ не відшкодовує: шкоду, заподіяну при експлуатації забезпеченого транспортного засобу, але за спричинення якої не виникає цивільно-правової відповідальності відповідно до закону;

шкоду, заподіяну забезпеченому транспортному засобу, який спричинив дорожньо-транспортну пригоду;

шкоду, заподіяну життю та здоров'ю пасажирів, які знаходилися у забезпеченому транспортному засобі, який спричинив дорожньо-транспортну пригоду, та які є застрахованими відповідно до пункту 6 статті 7 Закону України "Про страхування";

шкоду, заподіяну майну, яке знаходилося у забезпеченому транспортному засобі, який спричинив дорожньо-транспортну пригоду;

шкоду, заподіяну при використанні забезпеченого транспортного засобу під час тренувальної поїздки чи для участі в офіційних змаганнях;

шкоду, яка прямо чи опосередковано викликана чи якій сприяли іонізуюча радіація, викликане довільним ядерним паливом радіоактивне отруєння, радіоактивна, токсична, вибухова чи в іншому відношенні небезпечна

властивість довільної вибухової ядерної сполуки чи її ядерного компонента;
шкоду, пов'язану із втратою товарної вартості транспортного засобу;
шкоду, заподіяну пошкодженням або знищенням внаслідок дорожньо-транспортної пригоди антикварних речей, виробів з коштовних металів, коштовного та напівкоштовного каміння, біжутерії, предметів релігійного культу, картин, рукописів, грошових знаків, цінних паперів, різного роду документів, філателістичних, нумізматичних та інших колекцій;
шкоду, заподіяну в результаті дорожньо-транспортної пригоди, якщо вона відбулася внаслідок масових заворушень і групових порушень громадського порядку, військових конфліктів, терористичних актів, стихійного лиха, вибуху боєприпасів, пожежі транспортного засобу, не пов'язаної з цією пригодою;
шкоду, заподіяну життю та здоров'ю водія забезпеченого транспортного засобу, який спричинив дорожньо-транспортну пригоду.

3. Страхування професійної відповідальності та відповідальності виробника

Страхування професійної відповідальності об'єднує види страхування майнових інтересів різних категорій осіб, які при виконанні професійної діяльності можуть завдати матеріальних збитків третім особам.

На відміну від страхування майна або особистого страхування, при страхуванні професійної відповідальності настання страхового випадку залежить не від зовнішніх чинників (стихії, природних явищ, дії третіх осіб), а від кваліфікації особи, яка виконує професійну діяльність.

Для кожної групи професіоналів, чия відповідальність страхується, встановлюється перелік помилкових дій або дається їх трактування. Для спеціалістів у галузі будівництва помилки можуть виникнути при складанні планів, специфікацій, проектних, пошукових роботах, при розрахунках міцності конструкцій, обґрунтуванні економічної ефективності будівництва, в ході виготовлення будівельних матеріалів та їх використання, при виконанні будівельних робіт.

Деталізований перелік помилок чи помилкових дій визначається андеррайтером і додається до договору страхування.

До страхування професійної відповідальності належать види страхування майнових інтересів осіб, котрі при виконанні професійної діяльності можуть завдати матеріальних збитків третім особам. Такі збитки можуть бути завдані в результаті недбалості, помилок, некваліфікованого виконання спеціалістами своїх обов'язків, порушення встановлених норм і правил, унаслідок чого клієнту або пацієнту завдається шкода. У такому випадку потерпілий має право звернутися до винуватця за відшкодуванням збитків через судовий позов. Страховик бере на себе відповідальність за ризики, що пов'язані з можливістю випадкових тілесних ушкоджень у ході робочого процесу, заподіяння ненавмисної шкоди здоров'ю людей медичними та фармацевтичними працівниками, перукарями, косметологами, пов'язані з можливістю нанесення матеріальних збитків людям державними службовцями, працівниками сфери послуг, консультантами. Крім того, на страхування беруться ризики, що виникають у професійній діяльності архітекторів, інженерів-будівельників, проєктантів у результаті неякісного виконання ними своїх обов'язків

По кожному виду страхування професійної відповідальності встановлюється ліміт відповідальності страховика та франшиза, до якої на вимогу страховика можуть бути додані витрати, пов'язані з діяльністю незалежних експертів.

Важливе значення мають установлення факту й обставин завдання збитку третім особам та визначення його розміру, оскільки ризик відповідальності за збитки, завдані при виконанні професійних обов'язків навмисне, не охоплюється страховим договором.

При укладанні договору страхування професійної відповідальності мають враховуватися особливості професійної діяльності страхувальників. Зокрема, аудитори, нотаріуси, охоронці можуть здійснювати свою діяльність лише за наявності ліцензії. У роботі за однією спеціальністю можуть застосовуватися різні стандарти та вимоги, наприклад у різних охоронних агентствах є різні підходи; оцінювачі майна використовують різні методи і критерії оцінювання;

аудитори застосовують різні методи оцінювання фінансового становища підприємств тощо. При цьому враховується також кваліфікація страхувальника, стаж роботи, територія його діяльності та інші особливості.

У сфері страхування професійної відповідальності страховики надають страхові послуги з таких видів страхування:

- професійна відповідальність аудиторів;
- професійна відповідальність оцінювачів;
- професійна відповідальність ріелторів;
- професійна відповідальність будівельників (архітекторів);
- професійна відповідальність адвокатів;
- професійна відповідальність нотаріусів;
- професійна відповідальність медичних працівників;
- професійна відповідальність при здійсненні іншої професійної діяльності, передбаченої договором страхування.

Виробник продукції або послуг може укласти страхову угоду на випадок нанесення шкоди життю чи здоров'ю споживача. Ліміт відповідальності страховика в цьому випадку визначається за згодою сторін. Страхові тарифи в Україні становлять, як правило, від 0,1 до 2% ліміту. На їх обсяг впливає рівень технологічного оснащення і технічного стану підприємства, надійність та правильність зберігання продукції, виду пакування тощо.

Якщо клієнтами страховика виступають великі підприємства і в договорі зазначається значний ліміт відповідальності, а ризики є досить небезпечними, то з метою забезпечення своєї фінансової стійкості страховику доцільно застосовувати механізм перестрахування. Крім того, проведення страхування відповідальності виробника за якість продукції (робіт, послуг) потребує постійної аналітичної роботи щодо тарифної політики страховика, формування його страхових резервів, оцінювання фінансових показників ефективності страхової діяльності, досягнення збалансованості страхового портфеля та забезпечення його платоспроможності. А тому страховику, що здійснює таке страхування, необхідно мати висококваліфіковані кадри та високий рівень обслуговування.

4. Страхування інших видів відповідальності

До інших видів страхування відповідальності належать ті, котрі не ввійшли до переліку страхувань відповідальності на транспорті і професійної відповідальності. Перелік інших видів страхувань відповідальності на українському страховому ринку наведено нижче.

Обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за збитки, які можуть бути заподіяні пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки.

Організаційна схема цього страхування триелементна. Страхувальниками є підприємства, установи та організації підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру.

Обов'язкове страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності або іншому законному володінні зброю.

Організаційна схема цього страхування триелементна. Страхувальниками за цим видом страхування є громадяни України, які володіють, зберігають або використовують зброю: бойову нарізну вогнепальну зброю армійських зразків або зброю, виготовлену за спеціальним замовленням; вихолощену та навчальну зброю; несучасну стрілецьку зброю; мисливську нарізну вогнепальну зброю (карабіни, малокаліберні гвинтівки, комбіновані рушніці тощо); мисливську гладкоствольну вогнепальну зброю; спортивну вогнепальну зброю (спортивні пістолети, револьвери, гвинтівки, рушніці, призначені для використання в спортивних цілях тощо); холодну зброю (арбалети, луки, мисливські ножі, катани, мечі, палаші, ятагани, фінські ножі, кортики, кинджали, багнети, багнети-ножі, які не перебувають на озброєнні військових формувань); пневматичну зброю (пістолети, револьвери, гвинтівки калібру більш як 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, в яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснутих газів).

Страховими ризиками є два типові для страхування відповідальності ризики: 1) збитки життю і здоров'ю (смерть потерпілої особи, постійна та

тимчасова втрата працездатності); 2) майнові збитки (знищення або пошкодження майна потерпілої особи).

Ліміти відповідальності страховика є такими: за смерть - 11000 грн.; за інвалідність I групи - 8500 грн.; II групи - 5500 грн.; III групи - 2750 грн. За кожен день тимчасової втрати працездатності виплачується 20 грн., але не більше 2500 грн. За майнові збитки - не більше 30000 грн. Страховий тариф одночасно є страховою премією та становить один неоподатковуваний мінімум доходів громадян на один рік страхування на одного власника зброї незалежно від кількості одиниць зброї у нього.

Обов'язкове страхування відповідальності власників собак.

Організаційна схема цього страхування триелементна. Страхувальниками повинні бути юридичні або фізичні особи, котрим належать собаки або котрі їх доглядають. Допускається укладення договорів страхування юридичними особами на користь штатних або позаштатних працівників, які використовують для виконання службових обов'язків власних собак.

Страхування відповідальності власників собак в Україні здійснюється в обов'язковій формі та відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Порядок і правила проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам» від 9 липня 2002 р. № 944.

Страхувальниками є юридичні або фізичні особи, яким належать собаки або які їх доглядають. Страхуванню підлягає відповідальність власників собак 88 порід, перелік яких знаходиться в додатку до правил страхування. Собаки таких порід перебувають на обліку в кінологічних клубах і власне там при реєстрації тварин повинно здійснюватися їх страхування. Відповідальність власників безпородних собак і собак з невизначеною або нечистою породністю не страхується. Страхові ризики та ліміти відповідальності страховика аналогічні попередньому виду страхування. Страховий тариф становить один неоподатковуваний мінімум доходів громадян терміном на один рік незалежно від породи собаки для фізичних осіб та 2 неоподатковувані мінімуми доходів громадян терміном на один рік для юридичних осіб. Для визначення річного

платежу треба перемножити страховий тариф на кількість собак у власника.

Добровільне страхування відповідальності за екологічну забрудненість.

Метою страхування відповідальності за екологічну забрудненість є відшкодування збитків життю і здоров'ю та збитків навколишньому природному середовищу внаслідок аварії або аварійного викиду сировини, готової [продукції, напівфабрикатів або відходів. Таким чином, це страхування передбачає два основних ризики, властивих страхуванню відповідальності. Залежно від характеру діяльності підприємства додатково може бути застрахована його відповідальність за відшкодування витрат на [попереджувальні та захисні роботи, за майновими претензіями щодо відшкодування потерпілим особам недоотриманого прибутку або майнових втрат, за майновими претензіями щодо очищення забрудненої території та іншими позовами.

Добровільне страхування відповідальності перед третіми особами за якість продукції.

Цей вид страхування призначений для відшкодування збитків, заподіяних життю і здоров'ю, а також майнових збитків третіх осіб внаслідок споживання ними продукції, виробленої, реалізованої або переданої (отриманої) іншим способом від страхувальника.

Це страхування передбачає два основних ризики - збитки життю і здоров'ю та майнові збитки третіх осіб, а також ряд додаткових, пов'язаних з відшкодуванням витрат на доробку або додаткову обробку на ліквідацію браку, на збирання і розбирання (демонтаж і повторне збирання продукції)), відшкодування транспортних витрат, витрат третьої сторони внаслідок зупинки виробництва, на виявлення небезпечних властивостей продукції та їх своєчасне усунення, на інформування споживачів про небезпечні властивості продукції.

Перелік додаткових ризиків залежить від виду продукції і можливих збитків.